

DOI 10.31718/2077-1096.22.1.158

УДК: 378. 147: 611. 314

Єрошенко Г.А., Лисаченко О.Д., Пелипенко Л.Б., Шевченко К.В., Волошина О.В.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗДОБУВАЧІВ
СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ З НОРМАТИВНИМ ТЕРМІНОМ НАВЧАННЯ**

Полтавський державний медичний університет

Здобувачі вищої освіти, які приходять на навчання в медичні вузи, зазвичай, володіють високорозвиненим логічним і абстрактним мисленням та здатністю керувати власними розумовими процесами. Однак, деякі з них, через не повністю сформовані певні риси особистості (готовність до навчання, здатність самостійно вчитися, вміння контролювати себе й свої емоції та правильно розподіляти навчальний і вільний час) не завжди успішно опановують нові знання та вміння. Здобувачі освіти, які мають диплом молодшого спеціаліста та вступають в медичні університети на спеціальність «стоматологія», навчаються на рік менше за рахунок перезарахування частини вивчених в медичних коледжах предметів. Адаптаційні процеси у здобувачів зі скороченим нормативним терміном навчання в порівнянні з першокурсниками, що вступають у вузи відразу після отримання середньої освіти, проходять швидше та більш злагоджено. Здобувачі вузів, які закінчили медичні коледжі, мають базовий запас початкових професійних знань, що полегшує процес їх адаптації до навчання. На кожній кафедрі університету навчально-методичні матеріали знаходяться на сайтах кафедр і використовуються в навчальному процесі для аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів. В залежності від напрямку спеціалізації кафедр, здобувачам надаються відповідні знання, вміння та навички. На кафедрах морфологічного профілю здобувачі вищої освіти навчаються досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси, вивчають будову та функції окремих органів, систем і організму людини в нормі та при розвитку патологічних процесів, навчаються використовувати набуті знання в подальшому навчанні та у майбутній практичній діяльності. В процесі навчання багато уваги приділяється вивченню здобувачами-стоматологами органів ротової порожнини, великих слинних залоз, джерел розвитку тканин зуба та виникненню можливих порушень при цьому, особливостям макро- та мікроскопічної будови структур зуба, функціям, термінам прорізування, профілактиці захворювань та лікуванню зубів. Метою навчання на клінічних кафедрах є поглиблення рівня теоретичної підготовки, опанування практичними навичками діагностики, лікування і профілактика зубощелепних захворювань та підготовка здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності. Організація навчального процесу у здобувачів стоматологічного факультету з нормативним терміном навчання в медичних університетах направлена на реалізацію принципів компетентнісного підходу та орієнтується на кінцеві цілі освітнього процесу – підготовку до професійної діяльності майбутнього лікаря-стоматолога.

Ключові слова: здобувачі вищої медичної освіти, нормативний термін навчання.

Для вступу до медичних університетів та отримання кваліфікації «магістр стоматології» на основі диплома молодшого спеціаліста за спеціальностями «стоматологія» і «стоматологія ортопедична», абітурієнтам слід скласти ЗНО мінімум на 100 балів з: 1) української мови або української мови та літератури (на вибір); 2) хімії, фізики, математики, географії, біології, іноземної мови або історії України (на вибір); 3) фахового іспиту, який містить завдання з анатомії людини та основ гігієни і профілактики стоматологічних захворювань. Полтавський державний медичний університет (ПДМУ) проводить щорічну вступну кампанію на другий курс (зі скороченим нормативним терміном навчання) для абітурієнтів, які виявили бажання здобувати вищу медичну освіту за спеціальністю «стоматологія». Перевагами для здобувачів освіти, які вступають в медичні університети на основі дипломів молодших спеціалістів є зменшений термін навчання за рахунок перезарахування деяких дисциплін, що вивчались в медичних коледжах. Замість визначених п'яти років для здобуття вищої медичної освіти за спеціальністю «стоматологія» для вступників на базі середньої освіти, здобувачі з нормативним терміном навчаються чотири.

Мета дослідження - визначення переваг та виявлення проблем, пов'язаних з освітнім процесом у здобувачів з нормативним терміном навчання, які навчаються по спеціальності «стоматологія».

Між системами середньої і вищої освіти існують суттєві відмінності, які вимагають якісних перебудов звичок та психологічних умінь першокурсників. Відомо, що адаптація здобувачів вищої освіти першого курсу навчання займає важливе місце в навчально-виховному процесі вузу. Здобувачі освіти зустрічаються з новими умовами життя, труднощами засвоєння навчальних норм, критеріями оцінювання знань та прийомами самостійної роботи. Від якості та успішності процесу адаптації залежить особистісно-професійний розвиток майбутнього професіонала. Висока ефективність адаптації першокурсників забезпечує важливий рівень навчальної мотивації, результативність навчальної діяльності та психологічний комфорт. Перший рік навчання виявляє здобувачів освіти, які не вміють самостійно працювати і раціонально розподіляти робочий та вільний час, дехто не встигає конспектувати лекції, готуватись до занять, що часто призводить до хронічного невстигання у навчанні [1].

Здобувачі вищої освіти, які приходять на навчання до університетів після закінчення медичних коледжів, мають частково виражену самостійність та комунікацію, демонструють вмотивоване прагнення до навчання. Спостереження за здобувачами з нормативним терміном навчання вказує на менш травматичну адаптацію їх в порівнянні з випускниками закладів середньої освіти, що пов'язано з більш раннім початком самостійного життя. Навіть відношення до навчання у них різне - чим старші здобувачі, тим відповідальніше ставлення до освітнього процесу [2]. Розглянемо, як приклад, дистанційне навчання, яке проходило в усіх закладах освіти під час карантину. Дистанційне навчання для учнів середньої школи - чергова пригода. Більшість школярів скептично та по-дитячому відносилися до навчання, а дехто сприймав карантин, як чергові канікули та додатковий час для дозвілля і відпочинку. Здобувачі освіти вищих навчальних закладів більш відповідально віднеслись до навчання в умовах карантину. При анонімному опитуванні студентів Української медичної стоматологічної академії виявлено, що 64% респондентів вважали дистанційне навчання основним джерелом надходження навчальної інформації, 28% - додатковим джерелом отримання знань [3, 4]. Дана статистика вказує, що сприйняття умов навчання, мотиваційна складова, готовність здобувати освіту за будь-яких умов, адаптація та пристосування до змін умов життя і навчання, все ж таки залежать від віку здобувачів, їх бажання навчатися і певного освітнього досвіду. Здобувачі вищої медичної освіти, які приходять до університетів на другий курс навчання (здобувачі з нормативним терміном навчання) є більш адаптованими до освітнього процесу, в порівнянні зі здобувачами, які стають першокурсниками після отримання загальної середньої освіти.

Анкетування здобувачів освіти з нормативним терміном навчання (36 осіб), які навчаються на другому курсі ПДМУ по спеціальності «стоматологія» показало, що 44,5% з них (16 осіб) мали проблеми з адаптацією, у 55,5% (20 осіб) проблем з пристосуванням до умов навчання не виникало. На питання «Чи допомогло Вам при адаптації в університеті навчання в медичному коледжі?» всі 100% респондентів відповіли «так». Дані проведеного опитування вказують на те, що у більшості здобувачів освіти, які мають дипломи молодших спеціалістів, проблем з адаптацією або не виникало, або вони не були суттєвими, що пов'язано з наявністю досвіду їх навчання та навиків самостійної роботи, набутих під час навчання в медичному коледжі [5].

Для здобувачів освіти з нормативним скороченим терміном навчання в університеті створені робочі навчальні плани та силабуси з необхідною для проведення навчального процесу інформацією. Силабуси містять тематичні плани лекцій та практичних занять, опис самостійної та

індивідуальної роботи, критерії оцінювання знань, завдання для складання модулів та іспиту, список рекомендованої літератури, перелік інформаційних ресурсів та ін. На кожній з кафедр вузу створені навчально-методичні матеріали, необхідні для якісного засвоєння знань, умінь і навичок майбутніх лікарів, які знаходяться у вільному доступі на сайтах кафедр та використовуються для аудиторної і позааудиторної роботи здобувачів. Система організації процесу здобуття вищої медичної освіти студентами з нормативним терміном навчання на сучасному етапі вимагає інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу у вищій школі. Від професіоналізму й наполегливості науково-педагогічних працівників залежить використання інноваційних технологій в навчанні та якість контролю освітнього процесу, що вимагає ефективних перебудов організаційних та методичних аспектів навчально-виховного процесу [6].

Слід звернути увагу на те, що здобувачі, які прийшли на навчання в університет після закінчення медичних коледжів, мають певний багаж знань. Обов'язкові компоненти освітньої програми, вивчені в коледжі, розподілені на три цикли: дисципліни гуманітарної та соціально-економічної підготовки, природничо-наукової підготовки, професійної та практичної підготовки. Під час навчання акцент робився на формування та розвиток професійних компетентностей у медичній сфері з урахуванням специфіки роботи лікувально-профілактичних закладів. В циклі природничо-наукової підготовки вивчалась дисципліна «Анатомія та фізіологія з елементами біомеханіки жувального апарату людини». Згідно навчальної програми значна роль приділялась вивченню органів ротової порожнини. Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки медичних коледжів направлений на підготовку зубного техника, здатного виготовляти коронки, мостоподібні конструкції, протези та інші ортопедичні і ортодонтичні конструкції та надання просвітницької інформації щодо стоматологічної, ортопедичної допомоги населенню.

Під час навчання в університеті особлива увага приділяється підготовці здобувачів освіти до складання іспитів «Крок 1» та «Крок 2». На кафедрах, які вивчають включені до ліцензійних іспитів дисципліни, створені необхідні умови для підготовки до них [7]. Науково-педагогічними колективами створені бази з тестовими завданнями та комп'ютерні програми, направлені на засвоєння здобувачами ситуаційних задач та збережені на проведення тренувань по їх складанню. Тестові завдання розглядаються на кожному практичному занятті, згідно тем, що вивчаються.

Організація навчального процесу у здобувачів з нормативним терміном навчання на теоретичних та профільних стоматологічних кафедрах університету направлена на реалізацію принципів компетентнісного підходу та орієнтується на

кінцеві цілі освітнього процесу – підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері стоматології, охорони здоров'я та якісно виконувати професійну діяльність лікаря-стоматолога.

Висновки

Майбутні стоматологи прагнуть стати компетентними фахівцями, затребуваними не лише в своїй країні, а й за кордоном. В останні роки спостерігається тенденція до виїзду наших спеціалістів на роботу в Європу та інші країни світу. Попит на українських медиків зростає, вони користуються повагою серед іноземних колег. Популярність наших фахівців є стимулом для отримання ними якісних знань, умінь і навичок під час навчання в медичних університетах та здобуття кваліфікації «стоматолог».

Література

1. Lysachenko OD, Yeroshenko GA, Pelypenko LB, et al. Adaptatsiia pershokursnykiv do navchannia v Ukrainii medychnii stomatolohichnii akademii ta rol motyvatsiinoi skladovoi v tomu protsesi [Adaptation of first-year students to study at the Ukrainian Medical Dental Academy and the role of the motivational component in this process]: materialy III mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Adaptatsiini mozhlyvosti ditei i molodi». Odesa, 10-11 veresnya 2020 g; 103-106. (Ukrainian).
2. Yeroshenko GA, Lysachenko OD, Bilash VP, et al. Osoblyvosti vstupu ta pidhotovky mahistriv za spetsialnistu «meditsyna» na osnovi diploma molodshoho spetsialista. [Features of admission and training of masters in the specialty "Medicine" on the basis of

- a diploma of a junior specialist]. Visnyk problem biolohii i medytsyny. 2021; 3(161): 195-199. (Ukrainian).
3. Yeroshenko GA, Lysachenko OD, Reshta VM, et al. Vidnoshennia zdobuvachiv serednoi ta vyshchoi osvity do navchannia v umovakh karantynu. [The attitude of students for secondary and higher education to study in quarantine]: materialy I mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives». Vilnius, 12 bereznya 2021 g; 105-107. (Ukrainian).
4. Yeroshenko GA, Lysachenko OD, Klymach TM, Shevchenko KV. Dystantsiine navchannia v umovakh karantynu - ochyma studentiv – medykyv. [Distance learning in quarantine - through the eyes of medical students]. Visnyk problem biolohii i medytsyny. 2021; 1(159): 163-168. (Ukrainian).
5. Yeroshenko GA, Lysachenko OD, Bilash VP. Porivnyalna kharakterystyka adaptatsiyni zdobuvachiv osvity stomatolohichnoho fakultetu, yaki vstupyly do universtyetu na bazi serednoyi osvity ta na osnovi diploma molodshoho spetsialista. [Comparative characteristics of the adaptation of students of the Faculty of Dentistry who entered the university on the basis of secondary education and an associate's degree]: materialy VI mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Modern directions of scientific research development». Chikago, 24-26 lystopada 2021 g; 449-453. (Ukrainian).
6. Kapustianska AA, Moisieieva NV, Lutsenko RV. Optymizatsiia vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii u navchannia studentiv iz normatyvnyim terminom navchannia z klinichnoi farmakolohii z pozytsii suchasnoi medychnoi osvity. [Optimization of the introduction of innovative technologies in the education of students with a standard term of study in clinical pharmacology from the standpoint of modern medical education]: materialy Vseukrainskoi navchalno-naukovo konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu u «Suchasna medychna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka». Poltava, 19 bereznya 2020 g; 102-103. (Ukrainian).
7. Lysachenko OD, Shepitko VI, Mishchenko AV. Poshuk metodiv pokrashchennia pidhotovky studentky stomatolohicheskoho fakulteta do napysannya litsenziynoho ispitu «Krok 1» [Search for methods to improve the preparation of a student of the Faculty of Dentistry to write a licensed exam "Step 1"]. Aktualni problemy suchasnoyi medytsyny: Visnyk Ukrayinskoyi medychnoyi stomatolohichnoyi akademii. 2012; 12 (3): 183-184. (Ukrainian).

Реферат

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА У СОИСКАТЕЛЕЙ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА С НОРМАТИВНЫМ СРОКОМ ОБУЧЕНИЯ

Ерошенко Г.А., Лисаченко О.Д., Пелипенко Л.Б., Шевченко К.В., Волошина А.В.

Ключевые слова: соискатели высшего медицинского образования, нормативный срок обучения.

Соискатели высшего образования, приходящие на обучение в медицинские вузы, обычно обладают высокоразвитым логическим и абстрактным мышлением. Однако, некоторые из них из-за не полностью сформированных особенностей личности (готовности к обучению, способности самостоятельно учиться, умения контролировать себя и свои эмоции, правильного распределения учебного и свободного времени) не всегда успешно овладевают новыми знаниями и умениями. Соискатели образования, имеющие диплом младшего специалиста и поступающие в медицинские университеты на специальность «стоматология», учатся на год меньше за счет перезачисления части изученных в медицинских колледжах предметов. Адаптационные процессы у соискателей с сокращенным нормативным сроком обучения по сравнению с первокурсниками, поступающими в вузы после получения среднего образования, проходят быстрее и более слаженно. Соискатели вузов, окончившие медицинские колледжи, имеют базовый запас начальных профессиональных знаний, что облегчает процесс их адаптации к учебе. На каждой кафедре университета учебно-методические материалы находятся на сайтах кафедр и используются в учебном процессе для аудиторной, самостоятельной и индивидуальной работы соискателей. В зависимости от направления специализации кафедр соискателям предоставляются соответствующие знания, умения и навыки. На кафедрах морфологического профиля соискатели высшего образования учатся исследовать разные уровни организации живого, биологические явления и процессы, изучают строение и функции отдельных органов, систем и организма человека в норме и при развитии патологических процессов, учатся использовать полученные знания в дальнейшем обучении и в будущей практической деятельности. В процессе обучения много внимания уделяется изучению соискателями-стоматологами органов полости рта, больших слюнных желез, источников развития тканей зуба и возникновению возможных нарушений при этом, особенностям макро- и микроскопического строения структур зуба, функциям, срокам прорезывания, профилактике заболеваний и лечению зубов. Целью обучения на клинических кафедрах является углубление уровня теоретической подготовки, овладение практическими навыками диагностики, лечение и профилактика зубочелюстных заболеваний и подготовка соискателей к самостоятельной профессиональной деятельности. Организация учебного процесса у соискателей стоматологического факультета с нормативным сроком обучения в медицинских университетах направлена на реализацию принципов компетентного подхода и ориентируется на конечные цели образовательного процесса – подготовку к профессиональной деятельности будущего врача-стоматолога.

Summary

PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS FOR DENTAL STUDENTS (STATUTORY TERM OF TRAINING)
Yeroshenko G.A., Lysachenko O.D., Pelipenko L.B., Shevchenko K.V., Voloshina O.V.

Key words: students, higher medical education, statutory term of training.

Applicants for higher medical education usually demonstrate a highly developed logical and abstract thinking and the ability to control their own mental processes effectively. However, some of them, due to not fully formed certain personality traits (willingness to learn, ability to learn independently, the ability to control themselves and their emotions and properly distribute learning and free time) do not always successfully master new knowledge and skills. The training course of students who have got a diploma of a junior specialist and then enter medical universities in the specialty "Dentistry", lasts four years, a shorter term compared with applicants applying after high schools because a range of disciplines delivered at medical colleges should no be retaken. Students with statutory term of training demonstrate better and faster adaptation to university routine compared with freshmen who enter universities after the school graduation. Students who have graduated from medical colleges have a background including basic professional knowledge, which facilitates the process of their adaptation to learning. At each department of the university, educational materials essential for the high quality training are available on the websites of the departments and are used for classroom activities, students' independent and individual work. Depending on the direction of specialization of the departments, students are provided with relevant knowledge, skills and abilities. At the departments of morphological profile, the students learn different levels of living organization, biological phenomena and processes, the structure and functions of individual organs, systems and the human body in health and in the development of pathological processes; they are trained to apply acquired knowledge in further learning and future practice. Much attention is paid to the study of the fundamentals of histology and embryology of the head, neck, and oral cavity, the emergence of possible disorders, macro- and microscopic structure of tooth structures, functions, timing of eruption, disease prevention and treatment. The purpose of training at clinical departments is to apply theoretical knowledge for mastering practical skills of diagnosis, treatment and prevention of dental diseases and preparation of students for independent professional activity. The organization of the educational process for students at the Faculty of Dentistry with a statutory term of training in medical universities is aimed at implementing the principles of the competency approach and focuses on the ultimate goals of the educational process, consisting in the preparation for professional activities in dental care settings.